

Neuznaní borci

Jsme úspěšní zapomenutí reprezentanti, říká šestinásobná mistryně světa v orientačním potápění Zuzana Dvořáková. Páteční rozhovor str. 12–13 v E 15.

<http://file.mf.cz/806/4-01-16-E15-2011.pdf>

Jsme úspěšní zapomenutí reprezentanti.

Češi se po desetiletí řadí ke světové špičce v orientačním potápění. Z posledního mistrovství světa v Liberci přivezli sedmáct medailí. Ale prakticky nikdo o tom neví, stěžuje si šestinásobná mistryně světa a osminásobná mistryně Evropy Zuzana Dvořáková.

Štěpán Bruner:

Jak se člověk stane orientačním potápěčem?

Odmala jsem inklinovala k vodnímu prostředí. V první třídě jsem začala chodit na potápěčské tréninky. Nejdřív musíte plavat v bazénu s ploutvemi a se šnorchlem, až od určitého věku můžete plavat s lahví. A pak se můžete rozhodnout, jestli se chcete potápět v bazénu, anebo zkusit orientační potápění. Ale ono se to doplňuje, protože rychlost trénujete v bazénu a pak od jara do podzimu trénujete dovednost s kompasem v neoprenu v přehradě. Skutečnému orientačnímu potápění jsem se začala věnovat v roce 1989. Před revolucí nešlo vycestovat a orientační potápěči měli seriál světového poháru, takže se dostali za hranice. Zkusila jsem to, abych se podívala do světa, i když jsem se zprvu volné vody hrozně bála.

Co vám pomohlo tento strach překonat?

Naučila jsem se neuvažovat nad tím, že mám pod sebou velkou hloubku, a nemyslet na hrůzostrašné filmy. Když zazní startovní signál a plavu na výkon, tak jde všechno stranou.

Jaký to je pocit plavat ve vodě s viditelností na pár centimetrů a snažit se něco najít? Když kontrolu nemohu najít, je to zoufalství, protože se nemohu vynořit a podívat se, kde je. Jinak je to ale hezký pocit. Připadám si, že se vznáším v nicotě. Nikdo mě tam neokřikuje, mám tam svůj klid. Ale samozřejmě se to všechno děje v rychlosti, ani se nestačím vydýchat. Mám to tam ráda. Někdy si během tréninku stihnu jen tak zaplavit, ale poslední dobou na to není čas. Když se dostanu do vody, potřebuju naplavit hodiny

Nezvykle působí monoploutev orientačních potápěčů. Proč se používá?

Je to mnohem rychlejší. Chce to ale zvyk. Když se na monoploutev přecházelo, pár lidí ji i roztrhlo. U sebe máme i ruce, kterými před sebou držíme dýchací přístroj.

Diví se ostatní plavci, když jdete s ploutví do bazénu?

Někteří si tuckají na čelo. V Liberci nebo u nás v Pardubicích je orientační potápění známé, ale i tak se lidé diví. A když se pak ptají, čemu se věnuji, řeknu „orientační“ a oni čekají, že dodám „běh“. A když dodám „potápění“, tak vykulí oči a začnu vysvětlovat. Už jsem na to připravená.

Jsou si tyto dvě disciplíny něčím blízké?

Ne, vůbec. I navigace je jiná. My před startem vyrazíme k takzvanému geodetickému prknu, kde je narýsovaná trať. S kompasem si zaměříme směry mezi jednotlivými kontrolami a opíšeme vzdálenosti. Pak si na suchu zkusíme, o jak velký úhel se na kontrolách musíme otočit. Zbytek se na suchu natrénovat nedá.

Závody v orientačním potápění ovládají sportovci z bývalého východního bloku, na Západě se nikdy tolik neprosadil. Čím to?

Asi kvůli tomu, že jde o armádní sport. Orientační potápění je sice rozšířené po celé Evropě, k nejlepším ale patří hlavně Rusové, Maďaři, Ukrajinci a my. Ale třeba na poslední mistrovství světa do Liberce přivezli Italové šest závodníků, což je na jejich poměry nevídaně mnoho. Orientačnímu potápění se věnují i Francouzi. Musím ale říct, že sport v posledních letech upadá, po revoluci některé potápěčské kluby ukončily činnost a řada zemí přestala jezdit na mistrovství světa. Třeba závodů světového poháru dříve bylo šest a teď už se konají jen čtyři, protože se obtížněji hledají kluby, které by byly ochotné závody uspořádat.

Češi na mistrovství v Liberci získali sedmáct medailí a takové skóre není pro naše reprezentanty zcela výjimečné. Češi byli u tohoto sportu od počátků. Máme širokou základnu a v Liberci je výborné centrum orientačního potápění, kam se všichni sjíždějí na trénink.

Měli čeští závodníci na letošním mistrovství světa výhodu domácího hřiště, nebo to nehraje roli?

Myslím si, že trošku to roli hraje. Ale výsledky z předchozích let naznačují, že nějaká medaile by byla i jinde. Letos ale hlavně byla hrozně špinavá voda.

Záleží kromě viditelnosti i na tom, jestli fouká vítr, nebo na proudech?

Na tom záleží hrozně moc. Když je přehrada dlouhá, tak v ní bývá velký proud a závodníka to snáší z přímého směru. Musí se také počítat s tím, jestli fouká vítr. To si zjišťují předem a vedu si i evidenci závodů. Koukáme se také, jak plavou předchozí závodníci.

Je tedy výhodnější startovat později a koukat se, kam vítr a proudy unášejí soupeře?

Ano. Ti nejlepší většinou startují jako poslední, ale není to pravidlem. Závodníci si mohou říct, kolikátí chtějí plavat. Může se také stát, že ten, kdo zaměřuje trať a pak ji zakresluje na geodetické prkno, udělá chybu. První závodníci obvykle zaplavou špatně a ti po nich mohou chybu opravit.

Říkáte, že orientační potápění upadá. Kde je podle vás chyba?

O našem sportu se málo ví a málo se propaguje. Češi letos vyplavali sedmnáct medailí, z toho dvanáct v seniorské kategorii včetně sedmi titulů mistra světa, a nikdo o tom neví. Je málo mladých závodníků, kteří by po nás nastoupili. To se netýká jen Česka. Svou roli hraje i technická náročnost. Část vybavení se nedá koupit, ploutev si musí závodník sám vyrobit nebo si ji nechat udělat na zakázku. Většina z nás používá monoploutve vyrobené na Ukrajině nebo v Rusku. Češi a Slováci si navíc na vzduchovou lahev vyrábějí laminátový obal – vypadá jako zploštělá homole cukru, do kterého strčíme i ruce. Zbytek Evropy s „dělem“, jak tomu říkáme, neplave. My si myslíme, že to je rychlejší, protože se za dělo schováme.

Startujete ve všech šesti disciplínách orientačního potápění. Máte mezi nimi nějaké oblíbenější?

Nejradši plavu monk, to je disciplína plavaná ve dvou s mapou. Dvojice je navzájem svázaná provazem, jeden má mapu a kompas a určuje směr a ten druhý tvoří něco jako rameno kružítka. Když se doplave do místa, kde by měla být kontrola, on se může na délku toho provazu natáhnout a kroužit kolem prvního závodníka. Při dohledávání se tak pokryje větší území. A plavu velice ráda „tyče“ – to je taková základní disciplína, kdy se plave od kontroly ke kontrole. Něco jako orientační běh, ale pod vodou.

Která úloha je při monku vaše?

Já jsem ten, co má kompas. Tahle disciplína se plave jenom jednou za rok na šampionátech a letos se mi ten monk moc nepovedl. Nenašly jsme čtvrtou tyč (z pěti – pozn. red.).

Stává se často, že se nepodaří proplavat celou trať?

Je to běžné. Ještě se snad nestalo, že by nikdo nedoplaval do cíle, ale výsledky hrozně ovlivňuje kvalita vody. Letos byla voda hodně špinavá, takže v ženské kategorii doplávaly do cíle jen Maďarky a staly se mistryněmi světa. Kazašky byly druhé, protože doplávaly k cílové tyči, kterou nenašly, a my jsme byly třetí. I tak mě to moc mrzí. „Tyče“ jsem přitom vyhrála, všechny tyče jsem měla přesně, prostě mi to sedlo a měla jsem z toho skvělý pocit, že líp už to snad nešlo.

Je důležitější rychlost, nebo přesnost?

Obojí musí být v souladu. Jsou vody, kde je vidět na osm metrů – tam vyhrávají „rychlíci“. U nás, jako třeba teď v Liberci, jsou vody, kde je někdy vidět na 15 nebo 20 centimetrů. To už je podle mě neregulérní, ale žádná pravidla na to neexistují. V takových podmínkách mohou vyhrát ti pomalí, kteří jsou přesní anebo mají štěstí. Já bych řekla, že ideální viditelnost pro poměření všech dovedností je tak metr až metr a půl. Záleží to také disciplínu od disciplíny.

Liší se jednotlivé disciplíny i délkou trati?

Trať u klasických disciplín má být dlouhá 600 až 650 metrů. Jsme omezení zásobou vzduchu, kterou si vezeme s sebou. Když závodníkovi dojde vzduch a vynoří se, je diskvalifikovaný. Nejmladší disciplína, která vznikla v roce 2005, měří jen 200 metrů. Plave se vylučovací metodou. Dva soupeři závodí přímo proti sobě a vítěz postupuje do dalšího kola.

Takže snaha o větší zatraktivnění sportu pro diváky?

Přesně tak. Také to déle trvá, aby závodník prošel celým pavoukem, musí šestkrát startovat.

Za svou kariéru jste už získala 38 světových či evropských medailí. Co vás motivuje dál závodit?

Teď jsem si chtěla dokázat, že to zvládnu i po druhém porodu, zjistit, jestli se moje výsledky budou alespoň trochu blížit těm předchozím. Mám šest titulů mistra světa a osm titulů mistra Evropy, ale třeba v celkovém pořadí světového poháru jsem vyhrála až v roce 2013. Ale obhajovat tenhle titul už nechci, už není čas startovat čtyřikrát do roka, většinou v zahraničí. Běhám a jezdím na kole po nocích nebo brzo ráno a chci být hlavně dobrá máma.

Zuzana Dvořáková (39)

Orientačním potápěním se zabývá od roku 1989. Kromě potápění učila tělocvik a přírodopis, později působila v Národním ústavu pro odborné vzdělávání. Je vdaná, má dvě dcery.